

ტურისტული პოტენციალის ტრანსდისციპლინური შეფასება (ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის მაგალითზე)

სანდრო გოგოლაძე

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტის დოქტორანტი

თბილისი, საქართველო

san.gogoladze@gmail.com

ანოტაცია

საქართველო ტურისტული კუთხით ერთ-ერთი უნიკალური და მიმზიდველი ქვეყანაა, რაზეც მოწმობს ტურისტთა რაოდენობის ყოველწლიური ზრდის სტატისტიკაც. მიუხედავად იმისა, რომ 2020 წელს გლობალურმა პანდემიამ, რომელიც ახლაც მძვინვარებს, უარყოფითი გავლენა მოახდინა ტურიზმის დარგზე მთელ მსოფლიოში და, მათ შორის, საქართველოშიც, ტურიზმი მაინც რჩება ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკის ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებად.

კვლევის ობიექტს წარმოადგენს ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი, რომელიც გამორჩეულია ბუნებრივი და ლანდშაფტური მრავალფეროვნებით, ისტორიული და კულტურული ძეგლების სიუხვით, შიდა წყლებით, ხელუხელებელი ტყის კორომებით და სხვა. აქედან გამომდინარე, მუნიციპალიტეტში ტურიზმს განვითარების პოტენციალი გააჩნია.

სტატია მომზადებულია საველე კვლევის საფუძველზე, რომელიც გაიმართა 2020 წლის 1-დან 10 აგვისტოს ჩათვლით ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში.

საკვანძო სიტყვები: გეოგრაფია, ტურიზმი, ტრანსდისციპლინური კვლევა, ტურისტული პოტენციალი, ხედვის წერტილი.

TRANSDISCIPLINARY ASSESSMENT OF TOURISM POTENTIAL (ON THE EXAMPLE OF AMBROLAURI MUNICIPALITY)

Sandro Gogoladze

PhD student of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Tbilisi, Georgia

san.gogoladze@gmail.com

Annotation

Georgia is one of the unique and an attractive country in terms of tourism, which is evidenced by the statistics of the annual growth of the number of tourists. The global pandemic in 2020, which is still raging in the world (including Georgia), had a negative impact on the tourism sector around the world, though tourism remains one of the most priority sector of economic of the country.

Research object is Ambrolauri Municipality, which is distinguished by natural and landscape diversity, abundance of historical and cultural monuments, inland water, pristine forest groves, etc. Therefore, tourism has development potential in the municipality.

Pervious article is prepared on a field study course, which was held from 1 to 10 August 2020 in municipality of Ambrolauri.

Keywords: Geography, Tourism, Transdisciplinary research, Tourism potential, Point of view.

შესავალი

საქართველო ტურისტული კუთხით ერთ-ერთი უნიკალური და მიმზიდველი ქვეყანაა. შედარებით მცირე ტერიტორიაზე წარმოდგენილი ბუნებრივი და ლანდშაფტური მრავალფეროვნება, დაცული ტერიტორიების მოწესრიგებული სისტემა, ისტორიულ-კულტურული ძეგლების სიუხვე და სხვა განაპირობებს ტურისტთა რაოდენობის ყოველწლიურ ზრდას. მიუხედავად იმისა, რომ 2020 წელს გლობალურმა პანდემიამ, რომელიც ახლაც მძვინვარებს, უარყოფითი გავლენა მოახდინა ტურიზმის დარგზე მთელ მსოფლიოში, მათ შორის, საქართველოშიც, ტურიზმი მაინც რჩება ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკის ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებად.

წინამდებარე სტატია მომზადებულია საველე კვლევის საფუძველზე, რომელიც გაიმართა 2020 წლის 1-დან 10 აგვისტოს ჩათვლით ქ. ამბროლაურსა და მის მიმდებარე ტერიტორიაზე (სოფელი სადმელი). საველე-სასწავლო პრაქტიკა განხორციელდა ავსტრიის განვითარების თანამშრომლობის სამეცნიერო ფონდის (OEAD) დაფინანსებული პროექტის „ტრანსდისციპლინურობა ტურიზმის მდგრადი განვითარებისთვის კავკასიის რეგიონში – CaucaSusT“ (Transdisciplinarity for Sustainable Tourism Development in the Caucasus Region – CaucaSusT) ფარგლებში, რომელშიც მონაწილეობდა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტისა (თსუ) და ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ოთხი სხვადასხვა ფაკულტეტის მაგისტრატურისა და დოქტორანტურის 24 სტუდენტი და 5 პროფესორი (შემთხვევის შესწავლის ტრანსდისციპლინური საველე კურსის შემუშავება და განხორციელება, 2020).

აღნიშნული კვლევის ფარგლებში ინტერვიუების გზით გამოიკითხა ადგილობრივი მოსახლეობა, განხორციელდა შეხვედრები ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლებთან და დაინტერესებულ მხარეებთან (სტეიკჰოლდერებთან). მიღებული ინფორმაციის სა-

ფუძველზე მოხდა მუნიციპალიტეტში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური ვითარების და ტურიზმის სექტორის მდგომარეობის ანალიზი და შეფასდა სამომავლო პერსპექტივები.

რაც შეეხება წინამდებარე სტატიას, მასში განხილულია ზემოთ აღნიშნული საველე კვლევის შედეგად ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე გამოვლენილი არსებული ბუნებრივი გარემოს ის ელემენტები და ობიექტები, რომლებიც ხელს შეუწყობს მუნიციპალიტეტში მდგრადი ტურიზმის პოპულარიზაციას, განვითარებასა და რეგიონის ეკონომიკაში ერთ-ერთი წამყვანი როლის დაკავებას ეკონომიკის მომიჯნავე სექტორებთან ერთად.

კვლევის მიზნები

ტრანსდისციპლინური საველე კვლევის მონაწილე სტუდენტები, თემატიკის მიხედვით, დაიყვნენ ექვს ჯგუფად. თითოეულ ჯგუფს დაევა კონკრეტული მიმართულებით კვლევა. ეს მიმართულებებია:

- დეპოპულაცია და მიგრაციის ტენდენციები: მიზეზები და გამოწვევები;
- ტურისტული ინფრასტრუქტურა და სერვისები;
- ტურიზმის კავშირი ეკონომიკის სხვა სექტორებთან;
- ბუნებრივი რესურსები ტურიზმის განვითარებისათვის, რესურსების პერცეფცია, დაცული ტერიტორიები;
- დასახლების მართვისა და განვითარების გამოწვევები (სტეიკჰოლდერებისა და სტუდენტების ხედვა);
- კურორტის მენეჯმენტი: დესტინაციის მართვის გეგმების აუცილებლობის კვლევა.

წინამდებარე კვლევის მიზანს წარმოადგენდა ბუნებრივი გარემოს იმ ელემენტების გამოვლენა, რომლებიც ხელს შეუწყობენ ტურიზმის სხვადასხვა დარგის განვითარებას ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში. კვლევის მიზანთან დაკავშირებული იყო შემდეგი ამოცანების გადაწყვეტა: ტურიზმში ნაკლებად ჩართული

ბუნებრივი გარემოს ელემენტების გამოვლენა, ეფექტური პეიზაჟებისთვის ახალი ხედვის წერტილების განსაზღვრა და ახალი ტურისტული მარშრუტების დაგეგმვა. აღნიშნული ხელს შეუწყობს რეგიონში მდგრადი ტურიზმის პოპულარიზაციას, სწორად დაგეგმვასა და როგორც საერთაშორისო, ასევე შიდა ტურიზმის განვითარებას, რაც გააუმჯობესებს მუნიციპალიტეტის და მთლიანად რეგიონის სოციალურ-ეკონომიკურ და დემოგრაფიულ მდგომარეობას.

კვლევის მეთოდები

საწყის ეტაპზე კვლევა განხორციელდა სავსე პირობებში ქ. ამბროლაურსა და მის მიმდებარე ტერიტორიაზე (სოფელი სადმელი), ხოლო შემდეგ მოხდა ველზე მოპოვებული ინფორმაციის კამერალური დამუშავება. გამოყენებულ იქნა როგორც გეოგრაფიული, ისე კარტოგრაფიული, გეოინფორმაციული და სოციოლოგიური კვლევის მეთოდები. კერძოდ:

1. მოსახლეობის გამოკითხვა (შემთხვევითი შერჩევის პრინციპით);
2. სიღრმისეული ინტერვიუ (მიზნობრივი შერჩევა);
3. სავსე კვლევის შედეგად მოპოვებული ინფორმაციის სისტემური ანალიზი;
4. ინფორმაცია დამუშავდა SPSS-ისა და ArcGIS-ის პროგრამებში.

შედეგები

1. მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ტურიზმში ნაკლებად ჩართული ბუნებრივი გარემოს ელემენტებიდან აღსანიშნავია: გეოგრაფიული წარმონაქმნები (ჩანჩქერები, მღვიმეები, ბუნებრივი ტყის კორომები, მაღალი მთის ლანდშაფტები), გოგირდის წყლები და ხის უნიკალური ჯიშები. გასათვალისწინებელია, რომ მუნიციპალიტეტის გარკვეული ტერიტორია გეგმარებითი დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ექცევა.

ახალი ხედვის წერტილები დაუკავშირდა ეფექტურ პეიზაჟებს. შედეგად გამოვლინდა ორი ხედვის წერტილი:

- **ველიეთი**, რომელიც ქ. ამბროლაურიდან 5 კმ-ით არის დაშორებული. ველიეთიდან შესანიშნავად ჩანს მდინარე რიონის ხეობა, მოჩანს ბარაკონის ღვთისმშობლის სახელობის ტაძარი და მინდა ციხე, ხოლო მდ. რიონის მარჯვენა სანაპიროზე სოფელი წესია შეფენილი.
- **სოფელი გორი** ქ. ამბროლაურიდან 1,5 კილომეტრით არის დაშორებული. სოფელ გორიდან იშლება ხედი ქ. ამბროლაურზე და მიმდებარე სოფლებზე, ვხედავთ მდ. რიონის ჭაღას, გამოხიდვის კონუსებზე შეფენილ სოფლებს – ძირაგულს და კვაცხუტს. მიმდებარე მთის ფერდობებზე ვხედავთ თითქმის ხელუხლებელ, ტყის მასივს, სადაც ქვედა ტყის ფართოფოთლოვანი ტყე სჭარბობს, ალაგ-ალაგ ნაძვის კორომებით.

აღნიშნული ადგილები იმიტომ შეირჩა ხედვის წერტილებად, რომ ისინი გამოირჩევა მრავალფეროვანი და მიმზიდველი, ესთეტიკური პეიზაჟებით. აქ თავს იყრის რამდენიმე ტიპის ლანდშაფტი და იქმნება ლანდშაფტური კვანძი, მოსჩანს უნიკალური ტყის კორომები, მდინარის ჭალა და გამოხიდვის კონუსებზე შეფენილი სოფლები. შესაბამისად, მიგვაჩნია, რომ აღნიშნული ხედვის წერტილები შესაძლოა საინტერესო ტურისტულ სანახაობად იქცეს.

2. ახალი ტურისტული მარშრუტების დაგეგმვისას გათვალისწინებული იქნა შემდეგი პრინციპები: მარშრუტის ხანგრძლივობა, გადაადგილების სირთულე, გეოგრაფიულ და ისტორიულ ობიექტთა მრავალფეროვნება, გეგმარებითი დაცული ტერიტორიების მდებარეობა, ხედვის წერტილები, წყლის ობიექტები, ახალი (მშენებარე) საგზაო ინფრასტრუქტურა და სხვა. კვლევის შედეგების ანალიზის, სინთეზის და სხვა გეოგრაფიული მეთოდების გამოყენების შემდეგ გამოვლინდა შემდეგი ობიექტები:

სურ. 1. ხედვის წერტილი. ხედი ველიეთის წმინდა გიორგის სალოცავიდან

წყარო: <https://www.facebook.com/Rachvelebi/photos/a.10151644546549201/10151644547924201/>

სურ. 2. ხედვის წერტილი. ხედი სოფელ გორიდან

წყარო: ფოტო გადაღებულია მაგისტრანტ ანა მარგველანის მიერ.

- **ზნაკვის ჩანჩქერი** – მდებარეობს სოფელ ზნაკვაში, ქ. ამბროლაურიდან 10 კილომეტრის დაშორებით. ზნაკვის ჩანჩქერების კასკადის ფარგლებში 4 ვარდნილის გამოყოფა შეიძლება, მათგან ყველაზე მაღალია პირველი, 40-მეტრიანი ჩანჩქერი. ბილიკის მარკირების განახლების და საჭირო ინფრასტრუქტურის შექმნის შემთხვევაში ვიზიტიორების რაოდენობაც გაიზრდება.
- **სოფელი გოგოლათი** – სოფელი გოგოლათი მდინარე შარეულას ხეობაში, ქ. ამბროლაურიდან 28 კმ-ს დაშორებით მდებარეობს. სოფელს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსი აქვს მინიჭებული უნიკალური არქიტექტურისა და ორნამენტების მქონე ოდების გამო. აღსანიშნავია, რომ ხის სახლების ასაშენებლად ძირითადად თხილის, ურთხველის, წაბლის ხეებს იყენებ-

დნენ. დღეს კი ამათგან ზოგიერთი ხის ჯიშში გაქრობის საფრთხის წინაშე დგას, ისევე, როგორც ოდების მშენებლობის ძველი ტექნოლოგია და ხეზე კვეთის ოსტატობა. საჭიროა სოფლის ტერიტორიაზე ავთენტური სახით შემორჩენილი სახლების კონსერვაცია, რეაბილიტაცია და მისი ტურისტულ მარშრუტებზე დატანა. გარდა ამისა, ვფიქრობთ, რომ თუკი სოფლის მიმდებარედ მოხდება სანერგის მოწყობა, ეს შესაძლებელს გახდის ხის უნიკალური ჯიშების კონსერვაციას, შემდგომ კი აღდგენას და გამრავლებას. ამავდროულად, სანერგის არსებობა ხელს შეუწყობს ხეზე კვეთის პოპულარობის გაზრდას და საბოლოოდ, შესაძლებელი გახდება ეთნოტურიზმის მიმართულების განვითარებაც, სეზონური ფესტივალების (წაბლის კრეფა, სანერგეში მას-ტერკლასების ჩატარება) მოწყობის საშუალება.

- **ლეჩხუმის ქედისა და ქ. ამბროლაურის დამაკავშირებელი ტურისტული ბილიკი** – ბილიკის გაყვანისა და მარკირების მთავარი მიზანია, ტურისტს მიეცეს საშუალება, საფეხმავლო და საავტომობილო გზებს შორის გააკეთოს არჩევანი.

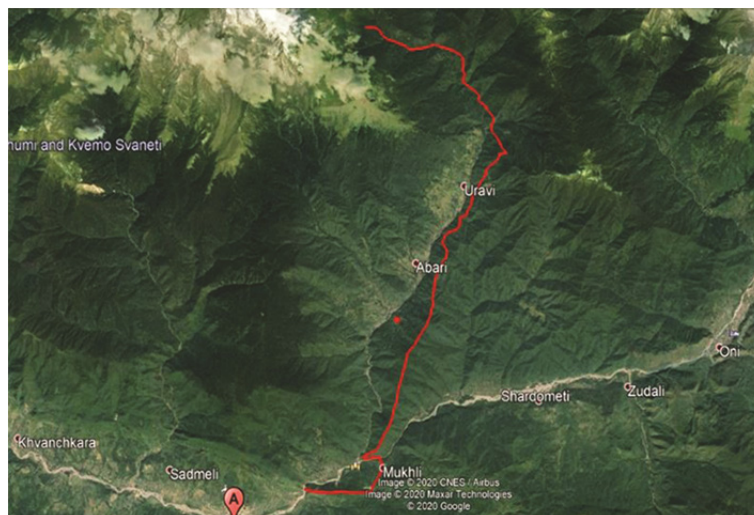
ბილიკის ფარგლებში საინტერესოდ იცვლება ლანდშაფტები, სუბნივალურიდან ჩა-

მოვდივართ ქვედა ტყის ლანდშაფტში. ხელუხლებელი ბუნებრივი ლანდშაფტი და პირველადი ტყეები ბილიკს კიდევ უფრო მიმზიდველს გახდის ვიზიტორთათვის.

ბილიკის მარკირებისას კარგი იქნება მოინიშნოს ისეთი წერტილები, როგორებიცაა: **საჩიტისა და გადმოსახედი**, საიდანაც კარგად ჩანს მდინარე ლუხუნის ჭორომიანი დინება და შერეული ტყეებით დაფარულ მთის ფერდობები; **ქვეშავა** – ყოფილი კურორტი, რომელიც ცნობილი იყო თავისი სამკურნალო თვისებების მქონე გოგირდის წყლებით. ინფრასტრუქტურის აღდგენის შემთხვევაში კურორტს ძველი პოპულარობა დაუბრუნდება.

ხიდიკრის კლდეკარი – ადგილი, სადაც მდ. რიონი მაღალ, ნათალ კლდეებში მიედინება. აქვეა ხიდიკარის ციხის ნანგრევები. გარდა ბუნებრივ-ესთეტიურისა, ამ ადგილს მითოლოგიური და ისტორიული ღირებულებაც გააჩნია. საცნობარო დაფის მოწყობის შემთხვევაში საინტერესო ლოკაციად შეიძლება იქცეს.

ბილიკის სიგრძე (დაახლოებით 30 კმ) საჭიროს ხდის დასასვენებელი წერტილების მოწყობას. ამ მხრივ, ვფიქრობთ, რომ საუკეთესო იქნება მაღალი ევროპული სტანდარტების საკემპინგო ტერიტორიების მოწყობა, რაც ლანდშაფტის უხეში გარდაქმნისა და გარემოს ძლიერ დაბინძურებისაგან დაიცავს.

სურა. 3. ტურისტული მარშრუტი

➤ **ქალაქ ამბროლაურის სპორტული ბაზა** – ქ. ამბროლაურში ფუნქციონირებს თანამედროვე ევროპული სტანდარტების სპორტული ინფრასტრუქტურა (საფეხბურთო მოედნები და ბაზები, კალათბურთის მოედანი, სპორტის სასახლე და ჭიდაობის დარბაზი, ჩოგბურთის კორტები, ღია და დახურული საცურაო აუზი). აღნიშნული ინფრასტრუქტურა საშუალებას იძლევა, მოხდეს სპორტული ტურიზმის განვითარების ხელშეწყობა, რაც ტურიზმის სრულიად ახალი მიმართულება იქნება რეგიონში. სწორი მარკეტინგული და მენეჯერული მუშაობით კი შესაძლებელი გახდება სხვადასხვა საფეხბურთო კლუბების საწვრთნელ შეკრებებზე მოწვევა.

გარდა ზემოთ აღნიშნულისა, ტრანსდისციპლინური კვლევის ფარგლებში, მოსახლეობის გამოკითხვისას, გამოვლინდა მათი დამოკიდებულება ტურიზმის სექტორის მიმართ. პირველ რიგში, აღსანიშნავია, რომ გამოკითხული მოსახლეობის უმეტესობა 50-59 წლის ასაკობრივ ჯგუფს შეადგენდა. სამწუხაროდ, კვლევაში ახალგაზრდა მოსახლეობის წილი დაბალი იყო, რაც კიდევ ერთხელ ხაზს უსვამს რეგიონის მძიმე დემოგრაფიულ ფონს. თუმცა, მნიშვნელოვანია, რომ გამოკითხულთა აბსოლუტური უმრავლესობა ტურიზმის განვითარებას პოზიტიურად უყურებს და მის მთავარ დადებით მხარედ სწრაფ ეკონომიკურ სარგებელს ასახელებს. ასევე, რესპონდენტთა უმეტესი ნაწილი ტურიზმის განვითარების მთავარ ხელშემწყობ ფაქტორად რეგიონში ბუნებრივ პირობებს, ადგილობრივ კულტურას და მინერალურ წყლებს მიაჩნევს.

კვლევის პერსპექტივები

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, კვლევის განხორციელებისას გამოყენებულ იქნა ტრანსდისციპლინური მიდგომა, რამაც საშუალება მოგვცა, კომპლექსურად შეგვეფასებინა ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში არსებული სოცია-

ლურ-ეკონომიკური ვითარება და გამოგვევლინა ბუნებრივი გარემოს ის ელემენტები, რომლებიც ნაკლებად არიან ჩართულნი ტურიზმის სფეროში, თუმცა რეალურად ამის პოტენციალი გააჩნიათ. შესაბამისად, წინამდებარე ტრანსდისციპლინური კვლევა საკმაოდ აქტუალური და პერსპექტიულია. სწორედ ასეთი კომპლექსური კვლევებითაა შესაძლებელი გამოვლინდეს ისეთი დეტალები და მიგნებები, რომელთა გათვალისწინებაც მდგრადი ტურიზმისთვის მნიშვნელოვანია. კვლევა დეტალურად და სიღრმისეულად შეეხო ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის როგორც სოციალურ-ეკონომიკურ, ასევე მის ბუნებრივი გარემოს ელემენტებსა და ღირსშესანიშნაობებს. შესაბამისად, შესაძლებელია, აღნიშნული კვლევა საფუძვლად დაედოს, როგორც ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის, ასევე მთლიანად რეგიონის ტურიზმის მდგრადი განვითარების სტრატეგიის შემუშავებას.

დასკვნები

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი წარმოადგენს საქართველოს ერთ-ერთ გამორჩეულ და მიმზიდველ ადგილს ტურიზმის განვითარების კუთხით. თუმცა, წინამდებარე კვლევამ ცხადყო, რომ მუნიციპალიტეტში არსებული მძიმე სოციალურ-ეკონომიკური ვითარება აფერხებს ტურიზმის განვითარების პროცესს. კერძოდ, მოსახლეობის დეპოპულაცია და დაბერება, მოსახლეობის სეზონური მიგრაციები, გაუმართავი სოციალური ინფრასტრუქტურა (მუნიციპალიტეტის მასშტაბით ჯერ კიდევ მოსაწესრიგებელია საგზაო ინფრასტრუქტურა, სასმელი წყლის მიწოდება, გაზიფიკაცია, ინტერნეტიზაცია, მობილური კავშირგაბმულობა და სხვა), კვალიფიციური კადრების სიმცირე და მრავალფეროვანი ტურისტული პროდუქტის არარსებობა მნიშვნელოვან შემაფერხებელ ფაქტორებს წარმოადგენს.

წინამდებარე კვლევის შედეგებმა აჩვენა, რომ მუნიციპალიტეტში შესაძლებელია, განვი-

თარდეს ტურიზმის სხვადასხვა სახეობა. კვლევის ფარგლებში, წარმოჩინდა ბუნებრივი გარემოს ისეთი ელემენტები, რომლებიც დღემდე ყურადღების მიღმა და პოპულარობით არ სარგებლობს, თუმცა შესაძლებელია ამ ადგილების ტურისტულ ცენტრებად ჩამოყალიბება. შესწავლილ იქნა რამდენიმე ისეთი ობიექტი, რომლებიც წამდვილად შეიძლება გახდეს ტურისტთა მიზიდულობის ცენტრი და ვიზიტორებს შესთავაზოს სხვადასხვა სახის ტურისტული მომსახურება.

საბოლოოდ, კვლევის შედეგებიდან გამომდინარე, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ამბროლაურის მუნიციპალიტეტს გააჩნია საკმაოდ დიდი პოტენციალი, რათა განვითარდეს ტურიზმის არაერთი დარგი (საგანმანათლებლო, სათავგადასავლო, სპორტული, აგროტურიზმი, ეთნოტურიზმი და სხვა).

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. შემთხვევის შესწავლის ტრანსდისციპლინური საველე კურსის შემუშავება და განხორციელება, სახელმძღვანელო უნივერსიტეტის ლექტორებისთვის, გამომცემლობა „უნივერსალი“, 2020, გვ. 160.
2. <https://www.facebook.com/Rachvelebi/photos/a.10151644546549201/10151644547924201/>